

Олексій Головань

вчитель хімії Києво-Печерського ліцею №171 «Лідер»,
заслужений вчитель України

СТВОРЕННЯ УМОВ ДЛЯ ЗРОСТАННЯ МАЙБУТНЬОЇ НАУКОВОЇ ЕЛІТИ УКРАЇНИ

У шалено непростий час, коли лунають повітряні тривоги, коли діти більшу частину нічного часу намагаються заснути у коридорі поміж двох стін, у час, коли повномасштабна агресія російської федерації триває понад 500 днів, важко думати про щось окрім війни. Але у наших дітей одне дитинство, а час невблаганний, тож дорослим потрібно зробити все, щоб реалізувати мрії дітей і підлітків. А мрії ці дуже різні. І серед них можна знайти мрії про можливості. Можливості вчитись, підкорювати вершини науки. Ми можемо і навіть зобов'язані допомогти реалізувати ці мрії!

Від березня 2020 року вчителі й учні пізнають особливості онлайн навчання. Мусимо визнати, що пандемія COVID-19 дещо допомогла нам впроратись із тими викликами, які маємо натепер. Ми отримували досвід онлайн навчання в комфортних домашніх умовах, а тому 24 лютого 2022 року подолавши перший стрес, відкинувши емоції і невизначеність, узялись до роботи. Багато учителів вже мали свої напрацювання і навіть «фішечки» в роботі онлайн. Але це стосувалось програмового матеріалу. Вищим досягненням ми вважали виконання програм, та підготовку учнів до НМТ (про який тоді ще ніхто не знав). Ніхто навіть не згадував про позаурочні заходи, роботу з обдарованими дітьми, наукові змагання, конкурси. Ми самі себе заспокоювали: ну не на часі це... Але як це пояснити талановитим дітям? Лише уявіть, вони марять улюбленим предметом, кілька років наполегливо працюють, готуються,

розв'язують задачі заради великої юнацької наукової мрії, міжнародної олімпіади (або, скажімо, міжнародного конкурсу наукових проєктів на кшталт “REGENERON ISEF”). Саме такі учні й учениці є науковим локомотивом України і дуже потребують нашої підтримки: наукової, педагогічної, психологічної... Ми багато говоримо, що найталановитіші їдуть за кордон і залишаються там. Час зробити так, щоб ці молоді люди залишились в Україні.

Маю особистий досвід. Випускниця 2022 року Києво-Печерського ліцею № 171 «Лідер», Софія С. у березні 2022 року виїхала до однієї з країн Європи, де отримала пропозицію про подальше навчання на пільгових умовах. Але, зрештою, склала НМТ, вступила до Київського національного університету ім. Т. Шевченка (Інститут високих технологій), виборола I місце на фінальному етапі конкурсу-захисту робіт МАНУ, представляла Україну на міжнародних конкурсах на трьох континентах. А найголовніша вчительська перемога – Софія зараз в Україні. А яка роль вчителя в цьому? Які конкретні дії педагога? Поговорімо про це!

Нині на олімпіади реальна «антимода». Звідусіль тільки й чути: «Прибрати! Скасувати! Вилучити!». Такі думки розганяють в соцмережах, на профільних освітніх платформах, у батьківських блогах... Деякі дописувачі вбачають в олімпіадах корупцію, хтось киває в бік академічної недоброчесності, а дехто навіть апелює до педагогічної свободи вчителя. Знаєте, що об'єднує авторів цих дописів? Вони не мають жодного стосунку до олімпіад. Саме реального практичного стосунку: від підготовки учнів (яка триває роками) до організації олімпіад різних рівнів. Даруйте за аналогію, але ж Ви б не хотіли керуватись порадами водія таксі про те, як лікувати зуби...

Я повністю погоджуюсь з думкою, що **олімпіади – добровільна справа!** Але ті, хто поширює думку, що на олімпіади «заганяють», а вчителів «змушують» часто лукавлять. Якщо вас реально змушують – відстоюйте свої

права! Ви ж вчитель/вчителька, взірець української свободи і професійності! В жодному разі не примушуйте дітей брати участь в олімпіадах і конкурсах. Зацікавлюйте, захоплюйте, але не змушуйте! Як це зробити в умовах воєнного часу і дистанційної освіти? Ось тут і розкривається майстерність вчителя/вчительки. Робіть уроки цікавими. Просто розміщене завдання у classroom – точно не додасть вам балів у скрабничку захоплення вашим предметом. Але ж важко креативити в бомбосховищі або з погодинними відключеннями електрики. Шукайте можливість! Поділюсь кількома лайхаками. Користуйтеся матеріалами ВШО? ВШО – це не лише відеоуроки, на платформі є конспекти до уроків, тести, тощо. Перегляньте конспект уроку №33 для 7 класу. Поруч із традиційними задачами, можна знайти задачу на визначення невідомого елемента у сполуці, або завдання типу «ланцюжок перетворень». Не анонсуйте учням/ученицям, що це нетипові завдання (для їх віку), а уважно придивіться до розв’язків, які надішлють діти. Упевнений, що Ви помітите тих учнів і учениць, які проявили інтерес до цих задач. Це потенційна майбутня наукова еліта. Ще одним потужним джерелом інформації можуть бути матеріали Українського центру оцінювання якості освіти. На сайті testportal.gov.ua можна знайти завдання минулих років, які, упевнений, Ви використовуєте на уроках, зокрема і для підготовки до ЗНО/НМТ. Давайте трохи покреативимо, і «підсунемо» дітям дещо змінену задачу. Наприклад, у тестовому зошиті основної сесії 2018 року під номером 49 міститься задача про взаємодію певної кількості кальцій гідроксиду з певною кількістю карбон(IV) оксиду. Ідея задачі в тому, що утворений осад кальцій карбонату прореагує з надлишком CO_2 і частково розчиниться. А давайте змінимо умову. Запропонуємо обчислити кількість вуглекислого газу, який потрібен для утворення заданої кількості осаду з певної кількості кальцій гідроксиду. Більшість сприймуть цю задачу як обернену до оригіналу, але ті, хто помітять, що відповідей уже 2 варіанти – точно майбутні зірочки олімпіад.

А що робити далі, після того як зацікавили, знайшли, змотивували? Працювати! Шукайте можливості, а не причини. Якщо у Вашій школі виключно онлайн навчання, ви маєте хоча б раз на 2 тижні зустрітись з дітьми наживо. Ось мої варіанти: парк КПП, коли було тепло на вулиці. Унікальним досвідом було заняття о 19⁰⁰ в підвальному приміщенні одного з київських пологових будинків. Там облаштоване бомбосховище, є світло навіть під час відключень, інтернет. Не бійтесь звертатись до батьків. Більшість щиро будуть намагатись допомогти Вам. Можливо, в когось є вільний офіс, фліпчарт, або просто можливість допомогти акумуляторами, зарядками, штативом для камери, тощо. Але пам'ятайте, діти відчують нещирість. Ви маєте вірити в їх успіх, викладатись на гуртках на всі 100%, не думаючи про те, що освітньою субвенцією оплата гуртків у 2023 не передбачена. Ті «копійки» за гурткову роботу не мають бути вашим дороговказом ефективності роботи.

Ще одна порада – залучайте випускників/випускниць. Імовірно, вони навіть краще за вас працюватимуть з учнями. Вони енергійні, мотивовані, і часто знають більше, ніж Ви. Не бійтесь це визнавати, адже це Ваше досягнення. Випускники часто власним прикладом мотивують молодших учнів і учениць. Добре, якщо такі зустрічі стануть не лише Вашою ініціативою, а загальношкільною традицією.

І нарешті – рекламуюте олімпіади, наукові конкурси, МАН. Нехай голоси тих, хто виховує майбутню наукову еліту України звучатимуть гучніше за тих, хто намагається піарити себе, критикуючи в освіті все, що на око потрапить. Дуже сподіваюсь, що під час впровадження реформи НУШ у середній і старшій школі, олімпіади не зникнуть, а стануть мотивом зустрічі найкращих учнів і учениць з усієї України. Такі зустрічі мають бути наживо, і повірте, діти на них чекатимуть з радістю. Кожен з нас має боротись на своєму фронті. Наш фронт – вчительський. І не біда, якщо Ви перенервували і допустили помилку в

класному журналі. Головне, щоб Ви шукали ключі до дитячих сердець голів і емоцій швидше, майстерніше, ніж це робить Тік-ток чи Інстаграм Ефективність учительської роботи видно не одразу, але пам'ятайте, що ЗСУ борються за майбутнє України. І якщо ми виховаємо гідне майбутнє, тоді ця боротьба варта життя.

СЛАВА УКРАЇНІ!